

Katolička crkva i migranti: prema prihvaćanju multikulturnoga modela integracije migranata

Gregurović, Snježana

Source / Izvornik: **Obnovljeni Život : časopis za filozofiju i religijske znanosti, 2020, 75., 77 - 91**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.31337/oz.75.1.6>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:303:566402>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Institute for Migration Research - Institutional repository for storing papers and data sets](#)

Katolička crkva i migranti: prema prihvaćanju multikulturnoga modela integracije migranata

Snježana Gregurović*

Sažetak

Zbog prihvata stotina tisuća osoba koje traže međunarodnu zaštitu i dolaska ostalih kategorija migranata, koji svoje zemlje napuštaju zbog političkih i ekonomskih nestabilnosti, europske zemlje suočene su s brojnim humanitarnim i integracijskim izazovima. Izazovi koji se tiču migracija zadnjih su desetljeća puno kompleksniji od onih u prošlim razdobljima, s obzirom na to da novije migracije čine migranti različitoga sociokulturnoga, etničkoga i vjerskoga podrijetla koji se u europske zemlje namjeravaju trajno nastaniti. U radu se propituje uloga Katoličke crkve kao religijske organizacije koja putem svojih službi i pastorala te provođenjem raznih aktivnosti pomaže migrantima, posebno osobama koje traže međunarodnu zaštitu prilikom njihova dolaska u novu sredinu i tijekom procesa integracije. Angažiranost Katoličke crkve, kada je riječ o pružanju pomoći migrantima, a posebno osobama koje traže međunarodnu zaštitu, vidljiva je i u crkvenim dokumentima te kanonskim uredbama donesenima nakon Drugoga vatikanskoga koncila. Cilj je rada rasvijetliti univerzalnu i transkulturnu dimenziju Katoličke crkve kao institucije koja zbog svojega multikulturnoga obilježja na poseban način sudjeluje u integraciji različitih kategorija migranata. Također se želi upozoriti na potencijal Katoličke crkve u izgradnji kulture solidarnosti i dijaloga kao preduvjeta socijalne kohezije.

Ključne riječi: Katolička crkva; migranti; osobe pod međunarodnom zaštitom; multikulturni model integracije; religija; Europa

Uvod

Zbog prihvata stotina tisuća osoba koje traže međunarodnu zaštitu i ostalih kategorija migranata¹ koji su svoje zemlje napustili zbog političkih i ekonom-

* Dr. sc. Snježana Gregurović, viša znanstvena suradnica, Institut za migracije i narodnosti. Adresa: Trg Stjepana Radića 3, 10000 Zagreb, Hrvatska. E-adresa: snjezana.gregurovic@imin.hr

¹ Migracije razlikujemo prema motivima (ekonomske ili neekonomske), trajnosti (trajne ili privremene), regularnosti (regularne ili neregularne) i dobrovoljnosti (dobrovoljne ili nedobrovoljne).

skih nestabilnosti te okolišnih promjena europske zemlje suočene su s brojnim humanitarnim i integracijskim izazovima. Ti izazovi u novije vrijeme puno su kompleksniji od onih u prošlim razdobljima s obzirom na to da zadnjih desetljeća dolazi do useljavanja skupina koje su kulturno, etnički i vjerski vrlo heterogene i čiji se pripadnici u Europi namjeravaju trajno nastaniti (Castles et al., 2014). Integracija migranata, posebno onih koji dolaze iz trećih zemalja, zadnjih se godina nametnula kao važno političko, ekonomsko i društveno pitanje, kako za Europsku uniju u cjelini, tako i za zemlje članice na nacionalnim razinama. Aktivna uključenost migranata u društvo primitka važna je i za migrante i za društva koja ih primaju. Ishod integracije u velikoj mjeri ovisi o pravnom i institucionalnom ustrojstvu društva primitka i njegovu odnosu prema imigrantima, ali i o samim imigrantima i njihovim naporima da se integriraju. Premda integracijske politike² češće i u većoj mjeri odražavaju očekivanja i zahtjeve društva primitka i većinskoga stanovništva, sve više se kod njihova donošenja uzimaju u obzir i zahtjevi migrantskih skupina te je donošenje takvih politika produkt pregovaranja i sporazuma obje strane.

Osim na pojedinačnoj, integracija se događa i na kolektivnoj razini, pa u integracijskom procesu važnost imaju i migrantske skupine kao kolektivni akteri, a ne samo migranti kao pojedinci. Migrantske skupine iznimno su važne za integraciju migranata u društvo primitka jer mogu mobilizirati različite resurse kojima raspoložu. Migranti se mogu okupljati unutar organizacija civilnoga društva, kulturnih i vjerskih organizacija, pri čemu mehanizmi koji pokreću djelovanje migranata na individualnoj i institucionalnoj razini mogu biti različiti. Institucionalna pravila u velikoj mjeri određuju mogućnosti i opseg djelovanja migrantskih organizacija, a migrantske institucije i organizacije utječu na definiranje mogućnosti i ograničenja djelovanja migranata na pojedinačnoj razini (Penninx, 2005, 142). Crkvene i druge religijske organizacije kao dionici integracijskoga procesa na različite su načine uključene u integracijski proces. Osim što pružaju humanitarnu pomoć, posebno kada je riječ o ranjivim skupinama migranata, one ih i za-

Iako ne postoji formalno–pravna definicija međunarodnoga migranta, većina migracijskih stručnjaka definira međunarodnoga migranta osobom koja napušta zemlju podrijetla na razdoblje od godinu dana, duže od godine dana ili trajno, bez obzira na razlog migriranja ili pravni status. Premda prema nekim definicijama (primjerice UNHCR–ovim) osobe koje traže ili su dobile međunarodnu zaštitu nisu kategorizirane kao migranti, u ovom radu pod terminom *migranti* misli se na sve osobe koje napuštaju svoje zemlje podrijetla na razdoblje duže od godinu dana bez obzira na motive, regularnost i dobrovoljnost.

- 2 Integracijske politike, s manjim odstupanjima, najčešće se klasificira u četiri skupine. U prvoj se nalaze politike potpune isključenosti, koje se zalažu za sprječavanje ulaska imigranata u neku zemlju. Druga skupina se odnosi na politike diferencijalne isključenosti, koje podupiru uključivanje imigranata u pojedina društvena područja (primjerice tržište rada) i ujedno onemogućavaju pristup drugim područjima (primjerice pravu na državljanstvo, političkoj participaciji). Treću skupinu čine politike asimilacije, koje od imigranata zahtijevaju da se odreknu svojih jezičnih i sociokulturnih obilježja kako bi se što manje razlikovali od većinskoga stanovništva i što lakše inkorporirali u većinsku kulturu. Četvrta skupina obuhvaća pluralističke politike u kojima se migrantske skupine tretiraju kao etničke zajednice, a od većinske populacije razlikuju se jezikom, kulturom, normama ponašanja i drugim obilježjima. Nekoliko je inačica pluralističkih politika, a najpoznatije su multikulturalističke i tzv. *laissez-faire* (Castles, 1995).

govaraju, a provođenjem raznih aktivnosti sudjeluju u osmišljavanju i provođenju integracijskih programa.³ Cilj je rada rasvijetliti potencijal religijskih organizacija, napose Katoličke crkve kao globalne i transkulturne institucije u integraciji različitih kategorija migranata. Želi se odgovoriti na pitanje može li religija integrirati pripadnike nekoga društva i koji je potencijal Katoličke crkve kao vjerske zajednice u integraciji migranata koji pripadaju različitim etničkim, kulturnim, jezičnim i nacionalnim skupinama. Nakon uvoda, u radu se iznose neka obilježja suvremenih migracija u europskim zemljama. Nakon toga raspravlja se o pojma integracije te o dionicima integracijskoga procesa. U četvrtom poglavlju razmatra se uloga religije u integraciji društva, a nakon njega, u petom poglavlju daje se pregled najvažnijih dokumenata Katoličke crkve posvećenih problematici migracija i izbjeglištva. U predzadnjem poglavlju raspravlja se o potencijalu Katoličke crkve kada je riječ o primjeni multikulturnoga modela integracije migranata, nakon čega slijedi zaključak.

1. *Migracijska kretanja*

Migracije su tijekom povijesti snažno utjecale ali i danas utječu na etničku, kulturnu i religijsku raznolikost europskih država. Upravljanje migracijama i njihovo stalno kontroliranje te integracija migrantskih skupina postali su ključni za konstituiranje Europske unije zadnjih desetljeća. Osim ubrzanja migracijskih kretanja, migracije postaju globalni fenomen i sve se više diferenciraju (Castles et al., 2014, 8). Velik broj zemalja biva zahvaćen migracijskim kretanjima istodobno, a zemlje podrijetla migranata sve su raznolikije. Većina zemalja suočena je s različitim tipovima migracija, kako regularnim (radne migracije, migracije studenata, umirovljeničke migracije, spajanje obitelji i dr.) tako i neregularnim (nezakoniti ulazak, nezakoniti boravak i nezakoniti rad migranata).

Početak 1990-ih pitanje migracija u zapadnoeuropskim zemljama odnosi se na migracije iz europskih, uglavnom srednjoistočnoeuropskih i južnoeuropskih zemalja, ali i na migracije iz afričkih i azijskih zemalja. Od 2014. europske zemlje suočene su s masovnim dolaskom osoba koje traže međunarodnu zaštitu iz azijskih i afričkih zemalja pogođenih ratovima, političkim nestabilnostima i siromaštvom. Tijekom 2015. u zemlje Europske unije uselilo je ukupno 4,7 milijuna osoba, od čega je oko 2,4 milijuna bilo državljana trećih zemalja, odnosno državljana zemalja koje nisu članice Europske unije (Eurostat, 2019). Zadnjih desetljeća u europskim zemljama, posebno članicama Europske unije, dolazi do promjene migracijskoga obrasca. Migracije u kojima migranti iz jedne nacije ili države migriraju u drugu te se njoj dugotrajno nastanjuju da bi se na kraju svojega radnoga vijeka vratili u zemlju podrijetla više ne dominiraju. U globalnom svijetu migracije su ponavljajuće, cirkularne i vode k sve većoj raznolikosti migra-

3 Primjer je takve organizacije međunarodna katolička organizacija Jesuit Refugee Service (JRS), čije je poslanje pratiti, služiti i zagovarati prava izbjeglica i drugih prisilno raseljenih osoba.

cijskih iskustava, kao i kompleksnijoj kulturnoj interakciji. Pojava transnacionalnih zajednica jedan je od najočitijih izraza takvih trendova (Castles, 2007, 353).

Dok su tradicionalni pristupi i teorije (primjerice *push–pull* model, neoklasna ekonomija migracija, nova ekonomija migracija) međunarodne migracije pokušavali istražiti kroz model društvenoga poretka i ravnoteže, pri čemu migracije predstavljaju sredstvo ponovnoga uspostavljanja ravnoteže između zemalja slanja i primanja migranata, suvremene teorije međunarodnih migracija (primjerice teorija segmentiranoga tržišta rada, strukturno–konfliktne perspektive, teorija svjetskoga sustava, teorija svjetskih središta, teorija migrantskih mreža, teorija kumulativne kauzalnosti) ne daju univerzalna objašnjenja koja se temelje na nepromijenjenim zakonima za razumijevanje novih obrazaca međunarodnih kretanja. Mehanički (tradicionalni) modeli bivaju zamijenjeni dinamičnijima, pri čemu je ključno razumijevanje procesa donošenja odluke o migriranju, tj. shvaćanje migranta kao aktivnoga aktera uzimajući u obzir i utjecaj širega socioekonomskoga okruženja. Interakcija subjekta i okruženja (geografskog, društvenog, ekonomskog i političkog) ima središnju ulogu u razumijevanju suvremenih migracijskih tokova (Massey et al., 1999, 15). Također, istraživački pristupi usmjereni na nacije, odnosno države nisu više adekvatni u razumijevanju suvremenih migracijskih procesa. Stoga je potrebno razviti nove teorije i modele kako bi se razumjeli različiti, ali međusobno povezani aspekti migracija (Castles, 2007, 353). Tijekom 1960–ih i 1970–ih strani radnici u zapadnoeuropske zemlje dolazili su uglavnom iz južnoeuropskih zemalja i Turske, a sastav migrantske populacije danas puno je raznolikiji. Ta činjenica pred zemlje primitka postavlja nove zahtjeve kada je riječ o integraciji migranata te postaje ključni čimbenik u oblikovanju i provedbi integracijskih politika. Njihov razvoj, kako na razini Europske unije, tako i na nacionalnim razinama, povezan je s povećanim dolaskom migranata i diversifikacijom⁴ migracija.

2. *Integracija migranata*

Integracija migranata dugotrajan je proces koji se tiče društvenih promjena na različitim razinama i obuhvaća različite dimenzije. Višedimenzionalnost integracijskoga procesa dolazi do izražaja kroz njegovu institucionalnu i normativnu razinu. Prva se odnosi na sudjelovanje migranata u glavnim društvenim institucijama (tržište rada, obrazovni sustav, zdravstveni sustav i sl.), a druga na kulturni utjecaj društva primitka na imigrante (Penninx, 2007, 10–11). Neposredno nakon dolaska u zemlju primitka, imigranti teže zauzimanju određenoga društvenoga položaja, kako u “fizičkom” smislu, pronalazeći stan, posao, ostvarujući prihode, koristeći obrazovni i socijalnom sustav, tako i u kulturnom. Integraciju se može definirati kao proces uključivanja i prihvaćanja imigranata u glavne institucije,

4 Misli se raznolikost migracija s obzirom na motive (ekonomske ili neekonomske), trajnost (trajne ili privremene), regularnost (regularne ili neregularne) i dobrovoljnost (dobrovoljne ili nedobrovoljne).

odnose i položaje u društvu primitka, ali i kao posljedicu racionalnih odgovora aktera na društveno okruženje (Esser, 2004, 71). Najopćenitija definicija integracije definira ju kao proces u kojem imigranti postaju prihvaćeni dio društva (Penninx, 2007, 10). Integracija migranata često je povezana i s raspravom oko navodnih rasnih, etničkih i kulturnih razlika migranata koja može ići u dva smjera. S jedne se strane različitost migranata doživljava kao određena smetnja uključivanju i integraciji u društvo primitka, a s druge strane ta se razlika smatra neophodnom za razvoj i napredak društva.

Dvije su ključne strane uključene u integracijski proces: migranti s jedne strane i društvo primitka s druge.

Sa sve većim dolaskom migranta u europske zemlje, posebice državljana trećih zemalja, pitanje integracije sve je češće na dnevnom redu Europske unije. Zajedničku integracijsku politiku zemlje Europske unije nastojale su postići 2003. donošenjem Priopćenja o imigraciji, integraciji i zapošljavanju. Taj dokument predstavlja temelj za donošenje budućih integracijskih politika Europske unije. U njemu se navode karakteristike integracijskih programa i vrste integracijskih mjera te daju naznake za donošenje zajedničkoga integracijskoga okvira Europske unije. Sljedeće, 2004. godine donesena su Zajednička temeljna načela integracijske politike, koja predstavljaju temelj budućih inicijativa u području integracije migranata, a iste je godine tiskan i Priručnik integracije. Europska je komisija 2005. predstavila Zajednički program integracije državljana trećih zemalja u Europskoj uniji kao okvir za implementaciju Zajedničkih temeljnih načela iz 2004. godine. U tom programu predviđeni su mehanizmi i instrumenti nužni za provođenje integracije kojima je cilj olakšati razmjenu informacija među akterima koji sudjeluju u integraciji. S obzirom na to da integracijske mjere iz donesenoga programa nisu polučile željene rezultate, Europska unija donijela je novi dokument — Stocholmski program, kojim se integracijske politike nastoji uskladiti s ostalim područjima (obrazovanje, tržište rada i dr.) s ciljem efikasnije uključenosti migranata u društvo primitka. Novi Europski program za integraciju državljana trećih zemalja Europska komisija predložila je 2011. usmjeravajući se na mjere kojima je cilj povećati gospodarsku, društvenu, kulturnu i političku uključenost imigranata, s naglaskom na aktivnosti na lokalnoj razini. U programu se posebno ističe uloga koju u integracijskom procesu imaju zemlje podrijetla migranata (Institut za migracije i narodnosti, 2016). Europska je komisija u lipnju 2016. usvojila novi Akcijski plan za integraciju državljana trećih zemalja kao opsežan okvir koji državama članicama treba pomoći u razvoju i jačanju integracijskih politika na nacionalnim razinama s pregledom konkretnih mjera. Iako je usmjeren na integraciju svih kategorija državljana trećih zemalja, poseban je naglasak na integracijskim izazovima s kojima se suočavaju izbjeglice. U tom kontekstu Akcijski plan sadržava mjere koje bi se trebale provoditi u zemljama podrijetla prije dolaska migranata u zemlju primitka, ali i mjere kojima se lokalna zajednica priprema na dolazak migranata i potiče uključivanje migranata u društvo primitka. Te mjere odnose se na zapošljavanje i provođenje vokalcijskih treninga, poticanje imigranata na što ranije zapošljavanje i pokretanje vlastitoga

posla, osiguranje pristupa socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, stanovanje te socijalnu uključenost migranata na svim društvenim razinama (European Commission, 2016).

Službena politika Europske unije odnedavno sve veću pažnju u integracijskom procesu stavlja i na zemlje podrijetla migranata te integraciju nastoji promatrati kao trosmjerni proces. U europskim zemljama još uvijek dominira oblik integracije gdje ju se ipak shvaća kao dvosmjerni proces, u koji su uključeni migranti s jedne strane i društvo primitka s druge. Mnoštvo je dionika integracijskoga procesa koji utječu na ishod integracije i svojim djelovanjem ju olakšavaju ili otežavaju. Pored državnih institucija, tržišta rada i obrazovnoga sustava tu se ubrajaju i brojne nevladine udruge, građanske inicijative, religijske organizacije i zajednice te međuvladine organizacije koje migrantima olakšavaju prilagodbu u novoj sredini.

3. *Društvena integracija i religija*

Pojavom funkcionalističke teorije sustava Talcotta Parsonsa (1951) sredinom 20. stoljeća, pojam integracije nametnuo se je kao jedan od najvažnijih pojmova u suvremenoj sociologiji, premda je zauzimao važno mjesto i u djelima klasičnih sociologa poput Durkheima i Webera, na koje se Parsons u svojoj teoriji nadozvezuje.⁵ Pojam integracije kod Parsonsa preduvjet je za uspostavljanje sustava i njegovo održavanje. Da bi društvo opstalo, nužno je postojanje socijetalne zajednice s odgovarajućim stupnjem integracije. Sustav je integriran ako se temelji na zajedničkim vrijednostima, a stabilan je ako je integriran. U slučaju izostanka integracije, društva ne mogu pravilno funkcionirati te se raspadaju (Parsons, 1977). Iako je takvo shvaćanje integracije doživjelo brojne kritike u teorijama kasnijih sociologa koji su se bavili društvenom integracijom, kao što su Lockwood (1964), Habermas (1984) i Luhmann (2001), Parsonsova teorija i dalje predstavlja referentnu točku kada se istražuju funkcije koje društveni sustav mora ispunjavati da bi opstao. Bez obzira na to što se Parsons u svojem radu nije intenzivno bavio religijom, njegovo shvaćanje uloge religije u društvu bio je vrijedan doprinos sociologiji religije. Prema Parsonsovu shvaćanju, religija u odnosu na druge pojedinačne sustave u društvu ispunjava posebne funkcije i predstavlja integrirajuću snagu društva. Ona pojedincima pruža pomoć i oslonac u raznim životnim situacijama, a posebno u trenutcima kriza i razočaranja. Najvažnije su značajke religije prema Parsonsovu shvaćanju: a) vjerske predodžbe (“nadnaravna”, “sveta” bića), pri čemu veliku važnost daje smislu koji religija pruža kada je riječ o “posljednjim stvarima”; b) sustav simbola, predmeta i djelovanja za koja se smatra da su sveta i ljudi prema njima izražavaju posebna emocionalna stanja; c) religijski

5 Parsons je tvorac tzv. AGIL sheme, koja sažima funkcije koje treba ispuniti svaki društveni sustav. Te su funkcije: *adaptation* (A), prilagodba sustava okolini; *goal-attainment* (G), postizanje cilja; *integration* (I), kohezija jedinica u svakom podsustavu djelovanja; *latency* (L), održavanje strukturnoga modela.

kolektiv; d) moralne vrijednosti. Integracijska funkcija religije očituje se u tom da pojedincima pomaže spoznati proturječna sustava i njegovo prihvaćanje te im pomaže prihvatiti norme i vrijednosti društva kako bi mogli aktivno sudjelovati u društvenom životu (Knoblauch, 2004, 121–123). Iako religiji prvenstveni cilj nije društveno povezivanje ljudi, nego povezivanje s božanstvom, društvena integracija uvijek se nedvojbeno javlja kao posljedica zajedničkoga upražnjavanja religije (Jukić, 1999, 61). Prema Parsons, religiozno vjerovanje usmjerava ljudsko djelovanje, a ujedno predstavlja i temelj za uspostavljanje društvenih normi. U predmodernim društvima religija je glavna integrativna snaga društva jer jača osjećaj solidarnosti i potiče socijalnu koheziju, a u visoko kompleksnim i diferenciranim društvima, smatra Parsons, religijska vjerovanja imaju kapacitet da određenim (neočekivanim) događajima daju smisao i značenje. U tom smislu religija pojedincu pomaže prevladati određene (negativne) događaje, intelektualno i emocionalno, te mu na taj način olakšati društvenu prilagodbu. Pomažući pojedincu oko društvene prilagodbe, ona ujedno pomaže očuvanju društvene stabilnosti i poretka (Vanderstraeten, 2016).

3.1. Komunikacijska funkcija religije

Njemački sociolog Niklas Luhmann (1977) razvio je sociološku teoriju religije nadovezujući se na teoriju sustava Talcota Parsonsa. No za razliku od Parsonsa koji polazi od shvaćanja da se funkcije dodaju već ranije zadanim strukturama, Luhmann tvrdi suprotno, odnosno da funkcije nastaju kao odgovor na rješavanje određenih tehničkih, ekonomskih, ekoloških ili političkih problema. Luhmann tako religiju smatra vlastitim društvenim podsustavom koja je kadra ispunjavati posebnu društvenu funkciju. Njezina uloga nije ispunjavanje samo jedne funkcije, nego cijeloga niza funkcija, što je uostalom slučaj i s ostalim socijalnim sustavima. U svojim kasnijim istraživanjima religije Luhmann zastupa mišljenje da se društvena funkcija religije više ne određuje normativno, nego komunikacijski (Markešić, 2001, 212). To posebno dolazi do izražaja u funkcionalno diferenciranim društvima jer je u njima način uključivanja ili inkluzije specifičan. Luhmann smatra da se inkluzija odnosi na uvjete sudjelovanja u socijalnoj komunikaciji te na očekivanja socijalnih, odnosno religijskoga sustava prema sudionicima, kao i na uvjete pristupa tim sustavima. U takvim društvima religija se kod većine ljudi prakticira u slobodno vrijeme i u konkurenciji je s drugim ponudama, stoga, da bi privukla članove, mora postati što atraktivnija. Način kako crkve privlače nove članove (i zadržavaju postojeće) sastoji se, smatra Luhmann, u interakciji, tj. u pružanju servisnih usluga. Luhmann smatra da funkciju religije ne treba isključivo svoditi na situacije u kojima je čovjeku potrebna utjeha i kada je suočen s patnjom, boli i strahom od smrti, nego je funkcija religije prvenstveno usmjerena na probleme društvene komunikacije (Markešić, 2001, 215).

3.2. *Povezujuća i premošćujuća uloga religijskih institucija*

Osim što »vrše funkciju religije« (Luhmann, 1977), religijske institucije prema mišljenju nekih autora (Allen, 2010) mogu imati povezujuću (*bonding*) i premošćujuću (*bridging*) ulogu u životima (i)migranata. Kada je riječ o imigrantima, povezujuća uloga religijskih institucija očituje se kroz reafirmiranje nacionalnoga ili etničkoga identiteta prakticiranjem obiteljskih rituala i održavanjem transnacionalnih veza. Uloga religijskih institucija može biti i premošćujuća ako pojmovno i praktički povezuju imigrante sa širim društvom i kulturom u kojoj žive (Allen, 2010, 1050). Pozivajući se na istraživanja koja ističu da religija ima važnu ulogu u životima imigranata, Allen (2010) zaključuje da imigranti postaju religiozniji nakon imigriranja u novu sredinu. U ranijim istraživanjima o ulozi religije u životima imigranata pokazalo se da asimilacijski proces slabo utječe na religijska opredjeljenja ne samo u prvoj, nego i u kasnijim generacijama imigranata koji pripadaju manjinskim vjerskim zajednicama (Herberg, 1955; Gordon, 1964). Neka istraživanja u SAD–u pokazala su da imigrantska mjesta molitve postaju centri okupljanja zajednice gdje imigranti ne zadovoljavaju samo svoje duhovne potrebe, nego također i neke od svojih društvenih potreba (Hirschman, 2004, 1052). Sudjelovanje u aktivnostima religijskih institucija omogućava (i)migrantima da budu uključeni u obiteljske religijske rituale, govore svoj materinski jezik, održavaju transnacionalni identitet i izgrađuju društvene mreže s drugim imigrantima (Min, 1992).

Religijske institucije mogu imati premošćujuću ulogu za nove imigrante na način da spajaju imigrante s kulturom i tradicijom zemlje primitka kroz pristup resursima koji se nude u prostorima crkve, kao što su primjerice tečajevi jezika koji imigrantima pomažu u procesu integracije. Imigranti koji sudjeluju u bogoslužjima u multietničkim kongregacijama mogu se posebno dobro pozicionirati u društvu i kreirati društvene grupe izvan svoje etničke skupine (Allen, 2010, 1052). Također, kao inkubatori društvenoga kapitala, religijske institucije pomažu imigrantima proširiti i ojačati njihove društvene mreže olakšavajući pristup informacijama o pronalaženju zaposlenja i drugim važnim područjima života na lokalnoj razini (Greely, 1997).

Povezujući kapital postoji i unutar vrlo raznolikih skupina, gdje se uspostavljaju različite vrste međuetničkih ili međukulturnih veza. Religijsko okupljanje često se odvija među migrantima koji dolaze iz različitih kultura, etničkih skupina i zemalja podrijetla. Kada je riječ o migrantima, povezujući kapital koristi se kao svojevrsna pomoć u postizanju premošćujućega kapitala, posebno kod pojedinaca i skupina kojima nedostaje socijalni kapital. Crkve, ali i druge religijske organizacije u mnogim slučajevima djeluju kao »škole za poticanje društvenih sposobnosti« i prosocijalnih vrijednosti te motiviraju svoje članove da sudjeluju u volonterskim i raznim građanskim akcijama (Castillo Guerra, 2015, 163).

3.3. Deprivatizacija religije u multikulturnom okruženju

Pozivajući se na različite oblike deprivatizacije religije, Castillo Guerra naglašava ulogu religijskih organizacija na mezarazini, odnosno u području djelatnosti kojima se bavi socijalna država (pružanje socijalnih usluga i socijalne pomoći). Deprivatizacija religije tako je povezana s razvojem politika koje naglašavaju važnost građanskih udruženja i religijskih zajednica u osiguranju države blagostanja. Obnovljeni interes za religiju migranata od strane državnoga aparata povezan je s obnavljanjem vrijednosti pripisanih doprinosu koji religija nudi društvu, a tiču se prevencije konflikata, terorizma, religijskoga radikalizma i multikulturnih tenzija. Castillo Guerra naglašava i još neke dimenzije deprivatizacije religije (migranata), kao što su transnacionalna i ona koja se odnosi na javne politike. Modernizacija i proces globalizacije vode do nužnoga preusmjeravanja (reorijentacije) migranata unutar migracijskoga konteksta. U svojim religijama migranti nalaze resurse kojima postižu reorijentaciju u društvima primitka, ali se ona događa na transnacionalan način. Naime, oni to čine na svojem vlastitom jeziku, čuvajući kulturu i odnose sa svojim zemljama i zajednicama podrijetla. U isto vrijeme, kroz prakse usmjerene prema premošćujućemu kapitalu, vjerske organizacije povezuju migrante s različitim društvenim i etničkim grupama te ih uključuju u javne aktivnosti u različitim područjima. Što se javnih politika tiče, religijske institucije mjesta su gdje je moguće pronaći korisne informacije potrebne za kreiranje i provedbu javnih politika, posebno onih koje se odnose na integraciju (Castillo Guerra, 2015, 163–165).

Religijska participacija migranata u javnom prostoru preispituje dosadašnje razumijevanje privatizacije religije i sekularizacije kao nečega što je inherentno modernizacijskomu procesu. Privatizacija religije u Europi je bila prihvaćena kao nepovratna činjenica unatoč situaciji nakon 11. rujna, antiterorističkim ratovima i različitim raspravama o imigraciji i kršćanskom identitetu Europe (Casanova, 2007, 60). Nazočnost novih religijskih pokreta⁶ u javnoj areni ukazuje na proces deprivatizacije religije zbog njezine otvorenosti prema javnosti i povezanosti s politikom. Prakticiranje religije kod migranata ustvari je potvrdilo tezu da teorija sekularizacije nije u mogućnosti objasniti religiju u multikulturnim i multireligijskim društvima.

4. Migranti u dokumentima Katoličke crkve

Briga i skrb za migrante i izbjeglice u Crkvi vidljiva je i iz crkvenih dokumenata kao što su *Exsul familia*, dokumenti Drugoga vatikanskoga koncila te uputa *Pastorali migratorum cura*, ali i kasnije kanonske uredbe. Povijesna je činjenica da Crkva od najranijih dana skrbi za migrante i izbjeglice, što je nakon Konstan-

6 U novim religijskim pokretima dolazi do “drobljenja” institucionalne sakralnosti. Novi religijski pokreti više se povezuju uz sveto nego uz religiju, a karakterizira ih ezoterično–okultna religioznost, u čijem je središtu iskustvo, a ne vjerovanje u sveto (Jukić, 1997).

tinova edikta 313. i priznanja Crkvi prava na posjedovanje došlo do izražaja gradnjom bolnica, sirotišta i skloništa za strance. I Nicejski sabor 325. nalaže gradnju gostinjaca za strance i bolesne te siromašne u svim gradovima (Gioia, 1999, 141). Dakle, osim duhovne skrbi, Crkva se od samih početaka, pa tako i danas, zauzima za izbjeglička prava, pruža karitativno–humanitarnu pomoć te potiče na solidarnost. Glavnim dokumentom crkvene misli o selilaštvu smatra se apostolska konstitucija pape Pija XII. *Exsul familia* od 1. kolovoza 1952., kao prvi službeni dokument Svete Stolice u kojem se na cjelovit i sustavan način opisuje pastoral migranata u glavnim crtama. U njemu su ujedno sabrani svi prethodni propisi i uredbe te izložene smjernice za cjelovitu pastoralnu brigu (uputa *Erga migrantes caritas Christi*). Nakon Drugoga vatikanskoga koncila 1970. utemeljenjem Papinske komisije za pastoral migranata i turizam, koja je 1982. preimenovana u Papinsko vijeće za pastoral selilaca i putnika, u Crkvi se sve češće raspravlja o problematici migracija i izbjeglištva. Drugi vatikanski koncil poziva kršćane da osvijeste fenomen migracija (selilaštva) i njihov utjecaj na živote ljudi. Koncil također ističe pravo čovjeka na seljenje i na dostojanstvo migranata (selilaca), a prevladavanje gospodarskih i društveni nejednakosti smatra nužnošću. Kršćane laike poziva da svoju suradnju prošire na razna društvena područja te da se na taj način što više približe migrantima. Kroz gostoljubivost prema strancu, koja je tijesno povezana sa samom naravi Crkve, moguće je na autentičan način svjedočiti o vjernosti Evandelju (EMCC 22).

Nadovezujući se na koncilski nauk, papa Pavao VI. donio je motuproprio *Pastoralis migratorum cura* 15. kolovoza 1969. proglašavajući napatuk *De pastoralis migratorum cura*. Prvi crkveni dokument koji se isključivo bavi pitanjem izbjeglica i u kojem se navode uzroci izbjeglištva je *La sollecitudine pastorale* donesen 1983. kao okružno pismo biskupskim konferencijama na temu dušobrižništva izbjeglica. Nakon toga, 1987. godine Papinska komisija za pastoral selilaštva i turizma objavila je okružnicu biskupskim konferencijama *Crkva i seljenje ljudi*, u kojoj je na suvremen način izneseno shvaćanje i tumačenje pojave migracija (selilaštva) te su dane smjernice za pastoralnu skrb. U dokumentu *Izbjeglice — izazov solidarnosti* istaknuto je da »Crkva pruža svoju ljubav i pomoć svim izbjeglicama bez razlike na vjeru i rasu, poštujući u svakom od njih dostojanstvo ljudske osobe, stvorene na sliku Božju« (Škvorčević, 1993, 334). Nadalje, u dokumentu je istaknuto da je dužnost mjesne Crkve da svoju skrb pretoči u konkretne akcije te da duhovna skrb također pripada među izbjeglička i prava raseljenih osoba. Stoga se vjerskim službenicima svih religija treba omogućiti slobodan pristup kampovima i njihov svakodnevni kontakt s izbjeglicama. Uputa Papinskoga vijeća za pastoral selilaca i putnika *Erga migrantes caritas Christi* (”Kristova ljubav prema seliocima”) svojevrsni je odgovor Crkve na nove pastoralne potrebe migranata.

5. *Katolička crkva kao multikulturni model integracije migranata*

Medunarodne migracije zbližavaju međusobno različite narode i utječu na stvaranje sve raznolikijega, multikulturnoga društva. Ta različitost često potiče

sumnje, ali i predrasude prema strancima, iako, kada je o kršćanima riječ, trebala bi razvijati osjećaj pripadanja općoj Crkvi, koja nadilazi svaku partikularnost (EMCC 39). Svaka nacija i država, kao uostalom i svako društvo, ima razvijen koncept stranca. U Europi je u današnje vrijeme najčešći tip stranca izbjeglica, odnosno osoba koja traži neki oblik međunarodne zaštite. Njega se u društvu doživljava kao drugoga, tj. onoga koji tu ne pripada. Stranca se smatra svojevrsnom anomalijom u društvu koju treba ispraviti i kao svojevrsni čimbenik destabilizacije posebno ako je njegova definicija utemeljena na atributima koji se razlikuju od onih većinskoga stanovništva (Castles, 2007, 356). Kulturna razlika tako postaje izazov, kako za pojedince, tako i za crkve, u kojima se javlja potreba za usvajanjem novih oblika pastorala. Suvremene migracije potiču i na razmišljanje o sve većoj važnosti ekumenske dimenzije u okviru Katoličke crkve s obzirom na to da se među migrantima doseljenicima nalazi velik broj pripadnika kršćanskih zajednica koje nisu u (potpunom) zajedništvu s Katoličkom crkvom. Pored toga, ističe se i potreba za međureligijskim dijalogom zbog useljenika koji pripadaju ostalim religijama, osobito islamskoj. Dijalog se čini nužno potreban i zbog toga što većina današnjih migranata i osoba koje traže međunarodnu zaštitu dolazi iz zemalja čiji je vrijednosni i politički sustav različit od laičkih i sekulariziranih društava i zemalja zapadne Europe. S obzirom na to da dijalog daje primat životu, povjerenju, međusobnomu poštivanju i solidarnosti te dovodi do rješavanja zajedničkih problema u svakodnevnom životu, čini se da njegova vrijednost u konkretnosti svakodnevnoga života biva sve veća.⁷

Današnjemu kršćanstvu u doba masovnih migracija postavlja se pitanje kako ljudi gledaju na stranca: kao na *hostis* ili kao na *hospes*, odnosno kao na neprijatelja ili gosta? Biskup Koch (1999) postavlja pitanje je li kršćanstvo ostalo dosljedno biblijskoj tradiciji gostoljubivosti i je li ona prisutna u životnim prostorima današnjega kršćanskoga svijeta? On nadalje napominje da je važno osvijestiti da kršćanska Crkva nije tijekom povijesti postala univerzalna i multikulturna, nego je ona to od samih početaka, tj. otvorena svim ljudima bez obzira na rasnu, etničku, nacionalnu, kulturnu i drugu pripadnost. Crkva, dakle, ne može biti nacionalna, nego svjetska zbog svoje globalne i transkulturne univerzalnosti. Univerzalnost Katoličke crkve dolazi do izražaja kroz ustrojstvo i djelovanje župa, u kojima se putem zajedničkoga apostolata okupljaju ljudi različitoga po-

7 Papa Franjo ističe kako je potrebno zadovoljiti i neke uvjete kako bi došlo do ostvarenja dijaloga, osobito međureligijskoga. On je tijekom svojega boravka u Egiptu 28. travnja 2017. godine održao govor na Međunarodnoj konferenciji o miru na kairskom Sveučilištu Al-Azhar, gdje je istaknuo tri točke koje mogu pomoći uspostavi dijaloga, osobito međureligijskoga. Prva se odnosi na dužnost poštovanja vlastitoga identiteta, kao i identiteta drugih, jer se istinski dijalog ne može izgraditi na nejasnoći ili žrtvovanjem nekoga dobra kako bismo udovoljili drugima. U drugoj točki ističe hrabrost prihvaćanja razlikâ, kako se prema onima koji su različiti ne bismo odnosili kao prema neprijateljima, nego kao suputnicima, vjerujući da dobro pojedinca počiva na dobru svijui. I kao treću točku ističe iskrenost namjerâ, jer dijalog kao autentični izraz naše čovječnosti nije strategija za postizanje određenih ciljeva, nego put prema istini koji treba poduzeti kako bi se suparništvo pretvorilo u suradnju (IKA, Papin govor na kairskom sveučilištu Al-Azhar 28.04.2017.) URL: <https://ika.hkm.hr/novosti/papin-govor-na-kairskom-sveucilistu-al-azhar-2/> (2.5.2019)

drijetla, jezika, kulture i nacionalnosti. Uzimajući u obzir univerzalnu dimenziju Katoličke crkve, njezin zadatak u današnjim multikulturalnim društvima trebao bi biti ponovno oživljavanje gostoljubivosti, odnosno primanja u okrilje svih onih kojima je potrebno utočište i pomoć (Koch, 1999, 127). Župe su sve više suočene s više ili manje dugotrajnom prisutnošću pripadnika različitih kultura pozvanih na ispovijedanje i očitovanje iste vjere u Isusa Krista. Tako često upravo župe postaju uporišta za strance koji su prisilno morali napustiti svoje zemlje, nalaze se u teškoj situaciji i od Crkve traže prihvaćanje i pomoć. Švicarski povjesničar Urs Altermatt od Crkve očekuje i poseban doprinos u rješavanju problema etnonacionalizma u Europi. Zbog svojega univerzalnoga obilježja Katolička crkva predstavlja multikulturalne integracijske modele u kojima je naglasak na onom sveobuhvatnom i katoličkom u grčkom smislu riječi. Kako bi nadvladala izazove današnje multikulturalnosti, Crkva se treba oduprijeti nacionalnoj instrumentalizaciji i pobožanstvenju nacije. U Katoličkoj crkvi nema stranaca, svi su domaći. Pripadnikom te Crkve ne postaje se predočenjem bilo kakve nacionalne i slične identifikacijske iskaznice, nego na temelju krštenja, koje je univerzalni crkveni sakrament (Koch, 1999, 128). Papinsko vijeće za pastoral selilaca i putnika također naglašava da u crkvi nema tudinaca ni gosta, i ne smije ih biti. Svi kršćeni pripadnici su Božjega naroda. Međutim, iako bi kršćanske zajednice trebale više od drugih društvenih zajednica i skupina živjeti bratsko i sestrinsko jedinstvo i poštivati različitost, postoje župe u kojima je prisutna duboka ravnodušnost prema doseljenicima te njihovoj povijesti i kulturi. Ponekad se kršćani iz Afrike prisutni u župama europskih zemalja osjećaju loše prihvaćenima (Berjonneau, 1999, 284). Župa, koja je ustanovljena kao osnovna zajednica vjernika i od početka je bila vrlo otvorena i okupljala je vjernike različitoga podrijetla i pripadnosti, trebala bi biti mjesto na kojem kršćani stranoga podrijetla uzajamno surađuju s kršćanima zemlje primitka s ciljem zajedničkoga produbljivanja osjećaja za univerzalnost Crkve. U isto vrijeme, kršćani stranoga podrijetla trebali bi pronaći svoje mjesto u Crkvi koja ih prima i prihvatiti izazove pastoralnoga i duhovnoga selilaštva. Crkva dakle objedinjenje ljudske različitosti u jedinstvo, pa tako u Crkvi nitko nije stranac jer ona stoji na raspolaganju svima koji žele biti njezini članovi. Župe bi trebale biti mjesta gdje se ljudi okupljaju bez obzira na razlike i bez isključivanja. No katoličanstvo se ne očituje samo u bratskom zajedništvu krštenih, nego i u situacijama kada pojedina župna zajednica pruža gostoprimstvo strancima drugih vjeroispovijesti, kada se zauzima protiv bilo koje vrste isključivosti ili rasne diskriminacije te u svakom ljudskom biću prepoznaje dostojanstvo ljudske osobe stvorene na sliku Božju (Berjonneau, 1999, 278). Globalni karakter migracija u današnje vrijeme zahtijeva na određeni način prevladavanje jednoetničkoga pastorala, koji je sve donedavno bio prisutan u misijama za strance i u područnim župama zemalja prihvata. Klasični obrazac *missio cum cura animarum* u nekim prošlim razdobljima bio je povezan s privremenim migracijama i doseljenicima unutar zajednica koje su se tek formirale. U uputi *Erga migrantes caritas Christi* navedeno je kako je potrebno osmisliti cjeloviti pastoral u kojem se ističe zajedništvo pripadnika različitih kultura i naroda. S tim ciljem

potrebno je predvidjeti postojanje župa koje u sebi uprisutnjuju različite kulture, narodnosti ili obrede, odnosno u kojima se u isto vrijeme pruža pastoralna skrb i za župljane starosjedioce i za pripadnike novopridošlih skupina koji borave na tom području (EMCC 93).

Zaključak

U mnogim zemljama različitost je postala nešto uobičajeno, kao i shvaćanje da narodi i pojedinci imaju pravo na svoju kulturu. Kršćani su možda više nego ostali pozvani svjedočiti i u društvu provoditi duh snošljivosti te ukazivati na važnost poštivanja tuđega identiteta. Dodir i kontakt s ljudima iz drugih zemalja i kultura trebao bi rezultirati obogaćivanjem, kako onih koji primaju, tako i onih koje se prima. Suvremene migracije, između ostaloga, utječu i na jačanje ideje ekumenizma stavljajući pred kršćane zahtjeve za dubljim istraživanjem vrijednosti koje dijele s ostalim kulturno, etnički i vjerski različitim skupinama. Otkako su migracije postale globalni fenomen, Silvano M. Tomasi, trajni promatrač Svete Stolice u UN-u, ističe da se u katoličkom nauku migracije ne shvaćaju kao problem, nego kao mogućnost. Takva perspektiva određuje odnos između novopridošlih skupina i društva primitka te naglašava važnost integracije. Usvajanjem dobrodošlice i poštujući kulturne razlike, Tomasi smatra da Crkva kao zajednica treba biti model uspješne integracije. Njezina je specifičnost u tom što je ona sama po sebi multikulturna, odnosno zajednica koja utjelovljuje jedinstvo u različitosti. Uloga je kršćana vrlo važna jer oni trebaju biti svjedoci nade da je integracija migranata, napose izbjeglica u društva primitka ne samo neophodna i važna, nego i moguća (Štica, 2016). Iako su svi ljudi, posebice pripadnici društava primitaka, pozvani na kulturu solidarnosti, kršćani bi u tom trebali prednjačiti te na taj način svjedočiti svoju pripadnost Evandelju. Prihvatiti razlike, iskoračiti iz okvira svoje sigurnosti i komocije te ući u dijalog s osobama različite vjere i kulture posljedično bi trebalo utjecati i na produbljivanje vlastite vjere i vlastitoga identiteta, kao i na jačanje osjećaja pripadnosti ljudskoj obitelji. Čini se da u suvremenim društvima, kako onima liberalno–demokratskima, tako i u onima koja to nisu, religija nema integrirajuću ulogu. Ipak, Katolička crkva kao religijska institucija te kao vjerska zajednica ima potencijal da pripadnike specifičnih (migrantskih) skupina integrira u društvo. Pitanja koja se ovdje nameću su: u kojoj mjeri ona taj potencijal koristi i zahtijeva li suvremeni društveni kontekst od Katoličke crkve novi *aggiornamento*?

Literatura:

- Allen, Ryan (2010). The bonding and bridging roles of religious institurios for refugees in a non–gateway context. *Ethnic and Racial Studies*, 33(6), 1049–1068.
- Berjonneau, Jean–François (1999). Župna zajednica — od prihvaćanja do evangelizacije U: Papinsko vijeće za pastoralnu skrb selilaca i putnika (ur.), *Selilaštvo na pragu Trećega tisućljeća: IV. svjetski kongres o pastoralnoj skrbi selilaca i izbjeglica Vatikan, 5.–10. listopada 1998.* (str. 273–292). Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Casanova, José (2007). Immigration and the new religious pluralism: A European Union / United States comparison. U: Thomas F. Banchoff (ur.), *The New Religious Pluralism and Democracy* (str. 59–83). Oxford: Oxford University Press.
- Castillo Guerra, Jorge E. (2015). Beyond conflict: Understanding the deprivatisation of religion from the social capital of religious migrants' organisations. U: Carl Sterkens i Paul Vermeer (ur.), *Religion, Migration and Conflict* (str. 149–168). Münster: Lit Verlag.
- Castles, Stephen (1995). How nation–states respond to immigration and ethnic diversity. *New Community*, 21(3), 293–308.
- Castles, Stephen (2007). Twenty–first–century migration as a challenge to sociology. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 33(3), 351–371.
- Castles, Stephen; Haas, Hein De; Miller, J. Mark (2014). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- EMCC (2005). *Erga migrantes caritas Christi*. Papinsko vijeće za pastoral selilaca i putnika, *Uputa Erga migrantes caritas Christi: Kristova ljubav prema seliocima*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Esser, Hartmunt (2004). Does the “new” immigration require a “new” theory of intergenerational integration? *International Migration Review*, 38(3), 1126–1159.
- European Commission (2016). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social committee and the Committee of the regions. Action plan on the integration of third country nationals, Brussels, 7.6.2016. COM (2016) 377 URL: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation_package/docs/20160607/communication_action_plan_integration_third-country_nationals_en.pdf (4.5.2019.)
- Eurostat (2019) Immigration URL:<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00176/default/table?lang=en> (17.10.2019.)
- Gioia, Francesco (1999). Prihvaćanje stranca jučer i danas. U: Papinsko vijeće za pastoralnu skrb selilaca i putnika (ur.), *Selilaštvo na pragu Trećega tisućljeća: IV. svjetski kongres o pastoralnoj skrbi selilaca i izbjeglica Vatikan, 5.–10. listopada 1998.* (str.133–148). Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Gordon, M. Milton (1964). *Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion, and National Origins*. New York: Oxford University Press.
- Greely, Andrew (1997). Coleman revisited: Religious structures as a source of social capital. *American Behavioral Scientist*, 40(5), 587–594.
- Habermas, Jürgen (1984). *The Theory of Communicative Action: Vol. 1: Reason and the Rationalization of Society*. Boston: Beacon Press.
- Herberg, Will (1955). *Protestant, Catholic, Jew: An Essay in American Religious Sociology*. Garden City: Doubleday.
- Hirschman, Charles (2004). The role of religion in the origins and adaptation of immigrant groups in the United States. *International Migration Review*, 38(3), 1206–1233.

- IKA (2017). Papin govor na kairskom sveučilištu Al-Azhar URL: <https://ika.hkm.hr/novosti/papin-govor-na-kairskom-sveucilistu-al-azhar-2/> (2.5.2019)
- Institut za migracije i narodnosti (2016). Integracija migranata u Europskoj uniji s osvrtom na Hrvatsku: Strateška polazišta Instituta za migracije i narodnosti, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, URL: <http://imin.hr/strateska-polazista> (14.05.2019).
- Jukić, Jakov (1997). *Lice i maske svetoga: Ogledi iz društvene religijologije*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Jukić, Jakov (1999). Religijske integracije i uloga pomirenja. U: Ivan Grubišić i Siniša Zrinščak (ur.), *Religija i integracija* (str. 57–81). Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.
- Knoblauch, Hubert (2004). *Sociologija religije*. Zagreb: Demetra.
- Koch, Kurt (1999). Primanje stranaca kao znak kulture: Od neprijateljstva do gostoljubivosti. U: Papinsko vijeće za pastoralnu skrb selilaca i putnika (ur.), *Selilaštvo na pragu Trećega tisućljeća: IV. svjetski kongres o pastoralnoj skrbi selilaca i izbjeglica Vatikan, 5.–10. listopada 1998.* (str. 123–133). Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Lockwood, David (1964). Social integration and system integration. U: G. K. Zollschan i H. W. Hirsch (ur.), *Explorations in Social Change* (str. 244–251). Boston: Houghton Mifflin.
- Luhmann, Niklas (1977). *Funktion der Religion*. Frankfurt: Suhrkamp Verlag.
- Luhmann, Niklas (2001). *Društveni sistemi*. Novi Sad: Knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Markešić, Ivan (2001). *Luhmann o religiji*. Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo.
- Massey, S. Douglas; Arango, Joaquín; Hugo, Graeme; Kouaouci, Ali; Pellegrino, Adela; Taylor, J. Edward (1999). *World in Motion. Understanding International Migration at the End of the Millennium*. Oxford: Clarendon.
- Min, Pyong Gap (1992). The structure and social functions of Korean immigrant churches in the United States, *International Migration Review*, 26(4), 1370–94.
- Parsons, Talcott (1951). *The Social System*. Glencoe: The Free Press.
- Parsons, Talcott (1977). *Social Systems and the Evolution of Action Theory*. New York: Free Press.
- Penninx, Rinnus (2005). Integration of migrants: Economic, social, cultural and political dimensions. U: Miroslav Macura, Alphonse L. MacDonald i Werner Haug (ur.), *The New Demographic Regime: Population Challenges and Policy Responses* (str. 137–151). Geneva: United Nations.
- Penninx, Rinnus (2007). Integration processes of migrants: Research findings and policy challenges. *Migracijske i etničke teme*, 23(1–2), 7–33.
- Škvorčević, Antun (1993). Crkveno učiteljstvo o migracijama. *Bogoslovska smotra*, 63(3–4), 317–336.
- Štica, Petr (2016). How can Christians contribute to the integration of refugees? U: *Catholic Theological Ethics in the World Church*. URL: <http://www.catholicethics.com/forum-submissions/how-can-christians-contribute-to-the-integration-of-refugees> (15.10.2019.)
- Vanderstraeten, Raf (2016). Parsons on Christianity. *Thesis Eleven*, 132(1), 50–61.

The Catholic Church and Migrants: Towards a Multicultural Model of Migrant Integration

Snježana Gregurović*

Summary

Due to the fact that hundreds of thousands of people are seeking international protection, and migrants are leaving their countries for reasons of poverty and political and economic instability, many European countries face a number of humanitarian and integration challenges. The heterogeneity of immigrant groups in regard to their cultural, ethnic and religious backgrounds and their intention to permanently settle in host countries, make these challenges much more complex than in previous times. The paper discusses the role of the Catholic Church as a religious organisation which, through her services, pastoral and other activities, assists migrants and refugees in their arrival in a new environment and in the integration process. Care for refugees and migrants by the Catholic Church is also reflected in her advocacy of these groups as can be seen in Church documents and canonical decrees adopted after the Second Vatican Council. The aim of this paper is to highlight the universal and transcultural dimension of the Catholic Church as an institution which, due to its multicultural character, has a special role in migrant and refugee integration. Particular emphasis is placed on the potential of the Catholic Church to build a culture of solidarity and dialogue as a prerequisite for social cohesion.

Key words: Catholic Church; migrants; persons under international protection; religion; multicultural integration; Europe

* Snježana Gregurović, Senior Research Associate, Institute for Migration and Ethnic Studies. Address: Trg Stjepana Radića 3, 10000 Zagreb, Croatia. E-mail: snjezana.gregurovic@imin.hr